

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 22ας Φεβρουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων – Κανονισμός (ΕΚ) 987/2009 – Άρθρο 44, παράγραφος 2 – Πεδίο εφαρμογής – Σύνταξη λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία – Υπολογισμός – Συνυπολογισμός των περιόδων ανατροφής τέκνου εντός άλλου κράτους μέλους – Δυνατότητα εφαρμογής – Άρθρο 21 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων – Επαρκής σύνδεσμος μεταξύ των εν λόγω περιόδων ανατροφής και των περιόδων ασφάλισης στο κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη»

Στην υπόθεση C-283/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (ανώτερο δικαστήριο υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) με απόφαση της 23ης Απριλίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Μαΐου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

VA

κατά

Deutsche Rentenversicherung Bund,

παρισταμένου του:

RB,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου εκτελούντα καθήκοντα δικαστή του δεύτερου τμήματος, F. Biltgen (εισηγητή), J. Passer και M. L. Arastey Sahún, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αιμιλίου

γραμματέας: D. Dittert, προϊστάμενος τμήματος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Μαΐου 2023,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller και τον R. Kanitz,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Pavliš, τον M. Smolek και τον J. Vláčil,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. K. Bulterman, την J. M. Hoogveld και τη C. S. Schillemans,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την F. Clotuche-Duvieusart, τον B.-R. Killmann και τον D. Martin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Οκτωβρίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2009, L 284, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της VA και του Deutsche Rentenversicherung Bund (ομοσπονδιακού οργανισμού ασφάλισης συντάξεων, Γερμανία), με αντικείμενο τον συνυπολογισμό από τον φορέα αυτόν, προς τον σκοπό του υπολογισμού της σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία της VA, των περιόδων ανατροφής τέκνου εντός άλλου κράτους μέλους.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΚ) 883/2004

- 3 Ο κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, καθώς και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 200, σ. 1, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 30), με ισχύ από τις 20 Μαΐου 2004, έχει ως αντικείμενο τον συντονισμό των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας. Σύμφωνα με το άρθρο 91 του κανονισμού, αυτός εφαρμόζεται από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού 987/2009, η οποία, βάσει του άρθρου 97 του εν λόγω κανονισμού, είναι η 1η Μαΐου 2010.

4 Κατά την αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 883/2004:

«Οι κανόνες συντονισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας εγγράφονται στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και θα πρέπει να συμβάλλουν στη βελτίωση του επιπέδου της ζωής τους και των συνθηκών εργασίας τους.»

5 Το άρθρο 1, στοιχείο κ', του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι ως «περίοδος ασφάλισης» νοούνται οι περίοδοι εισφοράς, μισθωτής δραστηριότητας ή μη μισθωτής δραστηριότητας, όπως αυτές ορίζονται ή αναγνωρίζονται ως περίοδοι ασφάλισης από τη νομοθεσία, υπό την οποία έχουν ή θεωρούνται ότι έχουν πραγματοποιηθεί, καθώς και όλες οι εξομοιούμενες προς αυτές περίοδοι, στον βαθμό που έχουν αναγνωρισθεί από τη νομοθεσία αυτή ως ισοδύναμες με περιόδους ασφάλισης.

6 Το άρθρο 2 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προσωπικό πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους, τους ανιθαγενείς και τους πρόσφυγες που κατοικούν σε κράτος μέλος και υπάγονται ή είχαν υπαχθεί στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων κρατών μελών καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους και στους επιζώντες τους.»

7 Ο επιγραφόμενος «Προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας» τίτλος II του κανονισμού 883/2004 περιλαμβάνει μεταξύ άλλων το άρθρο 11, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικοί Κανόνες» και ορίζει στις παραγράφους 1 έως 3 τα ακόλουθα:

«1. Τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός υπάγονται στη νομοθεσία ενός και μόνον κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τον παρόντα τίτλο.

2. Για τους σκοπούς εφαρμογής του παρόντος τίτλου, τα πρόσωπα που λαμβάνουν παροχές σε χρήμα λόγω ή συνεπεία μισθωτής ή μη μισθωτής τους δραστηριότητας, θεωρούνται ότι ασκούν τη δραστηριότητα αυτή. Τούτο δεν ισχύει για συντάξεις αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων ούτε για συντάξεις λόγω εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας ούτε για παροχές ασθένειας σε χρήμα που καλύπτουν περίθαλψη απεριορίστου διάρκειας.

3. Με την επιφύλαξη των άρθρων 12 έως 16:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε κράτος μέλος, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·

β) ο δημόσιος υπάλληλος υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η υπηρεσία που τον απασχολεί·

γ) το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει παροχές ανεργίας σύμφωνα με το άρθρο 65, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·

δ) το πρόσωπο που καλείται ή καλείται εκ νέου να εκτελέσει στρατιωτική θητεία ή πολιτική υπηρεσία σε κράτος μέλος, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους·

- ε) οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, στο οποίο δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των στοιχείων α) έως δ), υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων του παρόντος κανονισμού που του εξασφαλίζουν παροχές δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων άλλων κρατών μελών.»
- 8 Το άρθρο 87 του κανονισμού 883/2004, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μεταβατικές διατάξεις», έχει ως εξής:

«1. Δεν αποκτώνται δικαιώματα δυνάμει του παρόντος κανονισμού για την περίοδο πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του.

2. Κάθε περίοδος ασφάλισης καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας ή κατοικίας, η οποία πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο σχετικό κράτος μέλος, λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που αποκτώνται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό.

3. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, ένα δικαίωμα αποκτάται δυνάμει του παρόντος κανονισμού ακόμη και εάν αναφέρεται σε γεγονός που συνέβη πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

[...]»

Ο κανονισμός 987/2009

- 9 Ο κανονισμός 987/2009 καθορίζει τη διαδικασία εφαρμογής του κανονισμού 883/2004, δυνάμει του άρθρου 89 του τελευταίου.
- 10 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 987/2009 έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

[...]

γ) εφαρμόζονται οι ορισμοί του [κανονισμού 883/2004].»

- 11 Το άρθρο 44 του κανονισμού 987/2009, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνυπολογισμός των περιόδων ανατροφής τέκνου», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως “περίοδος ανατροφής τέκνου” νοείται οποιαδήποτε περίοδος που πιστώνεται δυνάμει της περί συντάξεων νομοθεσίας κράτους μέλους ή η οποία παρέχει δικαίωμα σε συμπλήρωμα της σύνταξης αποκλειστικά λόγω του ότι ο δικαιούχος ανέθρεψε τέκνο, ανεξάρτητα από τη μέθοδο που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των περιόδων αυτών και το κατά πόσον οι περίοδοι αυτές τρέχουν από το χρόνο της ανατροφής τέκνου ή αναγνωρίζονται αναδρομικά.

2. Εάν, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο δυνάμει του τίτλου II του [κανονισμού 883/2004], δεν συνυπολογίζεται περίοδος ανατροφής τέκνου, ο φορέας του κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου ήταν εφαρμοστέα δυνάμει του τίτλου II του [κανονισμού 883/2004] στον ενδιαφερόμενο λόγω άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής

δραστηριότητας την ημερομηνία κατά την οποία, δυνάμει της εν λόγω νομοθεσίας, έπρεπε να αρχίσει να συνυπολογίζεται η περίοδος ανατροφής τέκνου για το τέκνο αυτό, εξακολουθεί να είναι αρμόδιος για το συνυπολογισμό της εν λόγω περιόδου ως περιόδου ανατροφής τέκνου δυνάμει της νομοθεσίας του, ως εάν η εν λόγω ανατροφή τέκνου να είχε πραγματοποιηθεί στην επικράτειά του.

3. Η παράγραφος 2 δεν ισχύει στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος υπαγόταν ήδη ή υπάγεται πλέον στη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους λόγω της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας.»

- 12 Το άρθρο 93 του κανονισμού 987/2009, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μεταβατικές διατάξεις», έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις του άρθρου 87 του [κανονισμού 883/2004] εφαρμόζονται στις καταστάσεις που καλύπτει ο κανονισμός [987/2009].»

Το γερμανικό δίκαιο

- 13 Το άρθρο 56 του Sozialgesetzbuch, Sechstes Buch (VI) – Gesetzliche Rentenversicherung (έκτο βιβλίο του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης, στο εξής: SGB VI), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 28ης Νοεμβρίου 2018 (BGBl. I, σ. 2016) (στο εξής: SGB VI, όπως τροποποιήθηκε το 2018), προβλέπει τα ακόλουθα:

«(1) Ως “περίοδος ανατροφής τέκνου” νοείται η περίοδος που διανύθηκε για την ανατροφή του τέκνου κατά τα τρία πρώτα έτη της ζωής του. Η περίοδος ανατροφής τέκνου πιστώνεται σε έναν από τους γονείς του τέκνου [...] εφόσον:

1. η περίοδος ανατροφής τέκνου αποδίδεται στον εν λόγω γονέα·

2. η ανατροφή του τέκνου έλαβε χώρα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ή δύναται να εξομοιωθεί με ανατροφή στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας·

3. η περίοδος αυτή δεν απαγορεύεται να πιστωθεί στον εν λόγω γονέα.

[...]

(3) Η ανατροφή του τέκνου θεωρείται ότι έχει λάβει χώρα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας όταν ο γονέας που ανατρέφει το τέκνο διατηρεί εκεί τη συνήθη διαμονή του με το τέκνο. Η ανατροφή του τέκνου στην αλλοδαπή εξομοιώνεται με ανατροφή στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας όταν ο γονέας που ανατρέφει το τέκνο έχει τη συνήθη διαμονή του με το τέκνο στην αλλοδαπή και έχει συμπληρώσει, κατά την ανατροφή του τέκνου ή αμέσως πριν από τη γέννησή του, περιόδους καταβολής υποχρεωτικών εκ του νόμου εισφορών λόγω της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας. Τούτο ισχύει επίσης σε περίπτωση κοινής κατοικίας των συζύγων ή συντρόφων στην αλλοδαπή, εφόσον ο σύζυγος ή σύντροφος που ανέλαβε την ανατροφή έχει συμπληρώσει τέτοιες περιόδους καταβολής υποχρεωτικών εισφορών ή δεν τις έχει συμπληρώσει μόνο για τον λόγο ότι υπάγεται στα πρόσωπα του άρθρου 5, παράγραφοι 1 και 4, ή είχε εξαιρεθεί από την υποχρεωτική ασφάλιση.

[...]

(5) Η περίοδος ανατροφής του τέκνου εκκινεί από το τέλος του μήνα κατά τον οποίον γεννήθηκε το τέκνο και λήγει μετά την παρέλευση 36 ημερολογιακών μηνών. [...]

- 14 Το άρθρο 57, του SGB VI, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 21ης Μαΐου 2001 (BGBl. I, σ. 403), ορίζει τα εξής:

«Το χρονικό διάστημα που έχει διανυθεί για την ανατροφή τέκνου έως τη συμπλήρωση των δέκα ετών του τέκνου αποτελεί για έναν από τους γονείς περίοδος που λαμβάνεται υπόψη, αν, κατά τη διάρκεια του διαστήματος αυτού, πληρούνται επίσης οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση περιόδου ανατροφής τέκνου. Το ίδιο ισχύει και για τις περιόδους άσκησης μη μισθωτής δραστηριότητας που δεν χαρακτηρίζονται απλώς ως ήσσονος σημασίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι περίοδοι αυτές είναι επίσης περίοδοι υποχρεωτικής καταβολής εισφορών.»

- 15 Το άρθρο 249, παράγραφος 1, του SGB VI, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 23ης Ιουνίου 2014 (BGBl. I, σ. 787), προβλέπει τα ακόλουθα:

«Για τα παιδιά που έχουν γεννηθεί πριν από την 1η Ιανουαρίου 1992, η περίοδος ανατροφής τέκνου λήγει μετά την παρέλευση 24 ημερολογιακών μηνών από το τέλος του μήνα γέννησης του τέκνου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 16 Η εκκαλούσα της κύριας δίκης είναι Γερμανίδα υπήκοος γεννηθείσα το 1958 στο Άαχεν (Γερμανία).
- 17 Από το 1962 έως το 2010 διέμενε στο Vaals (Κάτω Χώρες), μια πόλη που απέχει περίπου 5 χιλιόμετρα από το Άαχεν. Πραγματοποίησε τη σχολική της φοίτηση στο Άαχεν και τον Αύγουστο του 1975 ξεκίνησε εκεί την εκπαίδευσή της ως παιδαγωγού αναγνωρισμένης από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- 18 Την 1η Αυγούστου 1978 η εκκαλούσα της κύριας δίκης ξεκίνησε πρακτική άσκηση διάρκειας ενός έτους σε νηπιαγωγείο στο Άαχεν. Σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία, το διάστημα αυτό του ενός έτους έπρεπε να θεωρηθεί ως περίοδος απασχόλησης στη Γερμανία για την οποία η εκκαλούσα της κύριας δίκης υπέκειτο σε υποχρεωτική ασφάλιση. Εντούτοις, ελλείψει επαρκών διαθέσιμων αμειβόμενων θέσεων, η εκκαλούσα της κύριας δίκης πραγματοποίησε την πρακτική της άσκηση αμισθί και, ως εκ τούτου, απαλλάχθηκε από την υποχρέωση ασφάλισης. Συνεπώς, δεν κατέβαλε εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων κατά την περίοδο της πρακτικής άσκησης.
- 19 Μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης, η εκκαλούσα της κύριας δίκης συνέχισε από 1ης Αυγούστου 1979 την εκπαίδευσή της ως παιδαγωγού στο Άαχεν και έλαβε το Fachhochschulreife (δίπλωμα επαγγελματικής εκπαίδευσης), εξακολουθώντας παράλληλα να ζει στις Κάτω Χώρες. Μετά το πέρας της επαγγελματικής εκπαίδευσής της τον Ιούλιο του 1980, δεν άσκησε καμία επαγγελματική δραστηριότητα ούτε στη Γερμανία ούτε στις Κάτω Χώρες.
- 20 Στις 15 Νοεμβρίου 1986 και στις 2 Ιουνίου 1989 η εκκαλούσα της κύριας δίκης απέκτησε δύο τέκνα των οποίων η ανατροφή έλαβε χώρα στις Κάτω Χώρες, η δε σχολική τους φοίτηση πραγματοποιήθηκε στη Γερμανία. Κατά το διάστημα εκείνο, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν κατέβαλλε εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων.

- 21 Μεταξύ Σεπτεμβρίου 1993 και Αυγούστου 1995, η εκκαλούσα της κύριας δίκης άσκησε δραστηριότητα ως μη μισθωτή εργαζόμενη στη Γερμανία για την οποία δεν κατέβαλε εισφορές στο ως άνω σύστημα. Εν συνεχεία, από τον Απρίλιο του 1999 έως τον Οκτώβριο του 2012 εργάστηκε στη Γερμανία υπό καθεστώς απασχόλησης «ήσσονος σημασίας» κατά το γερμανικό δίκαιο, δυνάμει του οποίου δεν συνέτρεχε υποχρέωση ασφάλισης.
- 22 Το 2010 η εκκαλούσα της κύριας δίκης μετακόμισε στη Γερμανία. Από τον Οκτώβριο του 2012 άρχισε να ασκεί εκεί αμειβόμενη δραστηριότητα για την οποία κατέβαλλε εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων.
- 23 Από τον Μάρτιο του 2018 η εκκαλούσα της κύριας δίκης λαμβάνει από τον ομοσπονδιακό οργανισμό ασφάλισης συντάξεων, εφεσίβλητο της κύριας δίκης, σύνταξη λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία. Για τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης, ο εφεσίβλητος της κύριας δίκης έκρινε ότι, πέραν των περιόδων κατά τις οποίες η εκκαλούσα της κύριας δίκης είχε καταβάλει εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων –ήτοι από το έτος 2012–, έπρεπε επίσης να συνυπολογιστούν και οι περίοδοι κατά τις οποίες η εκκαλούσα της κύριας δίκης είχε πραγματοποιήσει την επαγγελματική της εκπαίδευση στη Γερμανία –ήτοι την περίοδο μεταξύ Αυγούστου 1975 και Ιουλίου 1978 και την περίοδο μεταξύ Αυγούστου 1979 και Ιουλίου 1980– καθώς και η περίοδος μεταξύ 1ης Απριλίου και 1ης Ιουνίου 1999 κατά την οποία η εκκαλούσα της κύριας δίκης, ενώ ανέτρεφε τα τέκνα της στις Κάτω Χώρες, είχε ασκήσει μισθωτή δραστηριότητα στη Γερμανία χωρίς να υπόκειται σε υποχρεωτική ασφάλιση.
- 24 Η εκκαλούσα της κύριας δίκης άσκησε προσφυγή ενώπιον γερμανικού πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι, για τον υπολογισμό του ποσού της γερμανικής σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία την οποία δικαιούνταν, ο εφεσίβλητος της κύριας δίκης κακώς δεν συνυπολόγισε τις περιόδους ανατροφής τέκνων που συμπλήρωσε στις Κάτω Χώρες μεταξύ της 15ης Νοεμβρίου 1986 και της 31ης Μαρτίου 1999 χωρίς να ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα (στο εξής: επίμαχες περίοδοι). Η προσφυγή της απορρίφθηκε.
- 25 Η εκκαλούσα της κύριας δίκης άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ενώπιον του Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (ανώτερου δικαστηρίου υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία), αιτούντος δικαστηρίου.
- 26 Το δικαστήριο αυτό σημειώνει ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 56, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του SGB VI, όπως τροποποιήθηκε το 2018, οι επίμαχες περίοδοι δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία την οποία δικαιούται η εκκαλούσα της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η ανατροφή των δύο τέκνων της δεν έλαβε χώρα στη Γερμανία κατά τη διάρκεια των περιόδων αυτών. Επίσης, οι επίμαχες περίοδοι δεν εμπίπτουν ούτε στο άρθρο 56, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, του SGB VI, όπως τροποποιήθηκε το 2018, δεδομένου ότι, για να συντρέχει τέτοια περίπτωση, η εκκαλούσα της κύριας δίκης θα έπρεπε να είχε τη συνήθη διαμονή με τα τέκνα της στην αλλοδαπή και, κατά τη διάρκεια ή αμέσως πριν από τις περιόδους αυτές, να είχε καταβάλει εισφορές στη Γερμανία για δραστηριότητα την οποία ασκούσε στην αλλοδαπή υπό καθεστώς μισθωτής ή μη μισθωτής εργασίας. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι δεν πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009, δεδομένου ότι, όταν γεννήθηκαν τα τέκνα της κατά τη διάρκεια των επίμαχων περιόδων, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν ασκούσε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στη Γερμανία.

- 27 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, δεδομένης της νομολογίας του Δικαστηρίου, ιδίως δε της αποφάσεως της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), ο εφεσίβλητος της κύριας δίκης πρέπει, λαμβανομένων υπόψη ορισμένων στοιχείων από τα οποία φαίνεται να προκύπτει «αρκούντως στενός σύνδεσμος» μεταξύ των επίμαχων περιόδων και των περιόδων ασφάλισης που συμπληρώθηκαν στο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων, να συνυπολογίσει, δυνάμει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, τις επίμαχες περιόδους για τον καθορισμό του ποσού της γερμανικής σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία την οποία λαμβάνει η εκκαλούσα της κύριας δίκης.
- 28 Συναφώς, αφενός, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η υπόθεση της κύριας δίκης διαφέρει από εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475). Συγκεκριμένα, πριν από τη γέννηση των τέκνων της, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν υπέκειτο σε υποχρεωτική ασφάλιση στη Γερμανία και δεν είχε καταβάλει εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο γερμανικό σύστημα ασφάλισης συντάξεων. Εξάλλου, κατά τον χρόνο εκείνο διέμενε μόνιμα στις Κάτω Χώρες και δεν είχε απλώς μεταφέρει προσωρινά την κατοικία της εκεί, όπως είχε συμβεί στην ως άνω υπόθεση.
- 29 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι ολόκληρο το ιστορικό απασχόλησης της εκκαλούσας της κύριας δίκης συνδέεται με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ότι η εκκαλούσα της κύριας δίκης πραγματοποίησε εκεί ολόκληρη τη σχολική φοίτησή της καθώς και τη μονοετή πρακτική της άσκηση –για την οποία θα υπέκειτο σε υποχρεωτική ασφάλιση εάν επαρκούσε ο αριθμός των αμειβόμενων θέσεων κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα– και ότι τα υπόλοιπα έτη, κατά τα οποία η εκκαλούσα της κύριας δίκης παρακολούθησε επαγγελματική εκπαίδευση, έχουν συνυπολογιστεί ως «συντάξιμες περίοδοι». Επιπλέον, η σχολική φοίτηση των τέκνων της εκκαλούσας της κύριας δίκης πραγματοποιήθηκε στη Γερμανία, η δε κατοικία της στις Κάτω Χώρες, για την ίδια και την οικογένειά της, βρισκόταν πολύ κοντά στα σύνορα με τη Γερμανία.
- 30 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω στοιχείων, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης το να μην συνυπολογίζονται κατά το γερμανικό δίκαιο οι επίμαχες περίοδοι.
- 31 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (ανώτερο δικαστήριο υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Πρέπει, δυνάμει της νομοθεσίας [του Βασιλείου] των Κάτω Χωρών ως αρμοδίου κράτους μέλους βάσει του τίτλου II του [κανονισμού 883/2004], να συνυπολογίζεται περίοδος ανατροφής τέκνου, κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του [κανονισμού 987/2009], εφόσον η περίοδος αυτή αρκεί, ως απλή περίοδος κατοικίας, για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος στις Κάτω Χώρες;
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα[, π]ρέπει το άρθρο 44, παράγραφος 2, του [κανονισμού 987/2009] –σε συνέχεια των αποφάσεων [της 23ης Νοεμβρίου 2000, Elsen (C-135/99, EU:C:2000:647), και της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475)]– να ερμηνευθεί [διασταλτικά] υπό την έννοια ότι το αρμόδιο κράτος μέλος πρέπει να συνυπολογίζει την περίοδο ανατροφής τέκνου ακόμη και σε περίπτωση που το πρόσωπο που ανέλαβε την ανατροφή [του τέκνου] διήνυσε μεν συντάξιμες περιόδους στο πλαίσιο εκπαίδευσης ή επαγγελματικής δραστηριότητας αποκλειστικά στο σύστημα του εν λόγω κράτους, πλην όμως δεν κατέβαλε εισφορές στο σύστημα αυτό αμέσως πριν και μετά την ανατροφή του τέκνου;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 32 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009 έχει την έννοια ότι περίοδος ανατροφής τέκνου, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν, βάσει του δικαίου του αρμόδιου υπό την έννοια των διατάξεων του τίτλου II του κανονισμού 883/2004 κράτους μέλους, η περίοδος αυτή συνεπάγεται, ως περίοδος κατοικίας, την απόκτηση δικαιωμάτων συνταξιοδότησης στο εν λόγω κράτος μέλος.
- 33 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του νομοθετικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, τεκμαίρονται λυσιτελή, εντούτοις η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με την οποία το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, *Miasto Łowicz et Prokurator Generalny*, C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψεις 43 και 44 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 31 των προτάσεων του, προκειμένου, σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009, ο φορέας ενός κράτους μέλους –εν προκειμένω, ο γερμανικός φορέας– να υποχρεούται να λάβει υπόψη τις περιόδους ανατροφής τέκνου που έχουν συμπληρωθεί εντός άλλου κράτους μέλους –εν προκειμένω, των Κάτω Χωρών–, πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις, ήτοι, πρώτον, οι περίοδοι ανατροφής τέκνου να μη λαμβάνονται υπόψη βάσει της νομοθεσίας του τελευταίου αυτού κράτους μέλους, δεύτερον, η νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους να ήταν προηγουμένως εφαρμοστέα στην περίπτωση του ενδιαφερομένου δυνάμει εκ μέρους του άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας στο εν λόγω κράτος μέλος και, τρίτον, το πρόσωπο αυτό να εξακολούθησε να υπάγεται στη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους συνεπεία άσκησης της εν λόγω δραστηριότητας κατά την ημερομηνία έναρξης, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συγκεκριμένου κράτους μέλους, της περιόδου ανατροφής του τέκνου.
- 35 Η προμνημονευθείσα διάταξη διευκρινίζει ότι η ανωτέρω ημερομηνία καθορίζεται από τις εθνικές διατάξεις των κρατών μελών που διέπουν τον συνυπολογισμό των περιόδων ανατροφής τέκνων. Βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, οι κρίσιμες συναφώς ημερομηνίες είναι, εν προκειμένω, οι ημερομηνίες γέννησης των δύο τέκνων της εκκαλούσας της κύριας δίκης, ήτοι η 15η Νοεμβρίου 1986 και η 2α Ιουνίου 1989.
- 36 Πλην όμως, μολονότι, σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 3, του κανονισμού 883/2004 και το άρθρο 93 του κανονισμού 987/2009, ο τελευταίος αυτός κανονισμός έχει εφαρμογή *ratione temporis* στην υπόθεση της κύριας δίκης, εντούτοις η συγκεκριμένη περίπτωση δεν πληροί όλες τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 44, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν άσκησε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στη Γερμανία ούτε πριν ούτε κατά την έναρξη της ανατροφής των τέκνων της.

- 37 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω διάταξη δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω και ότι η απάντηση του Δικαστηρίου στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα δεν είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 38 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 39 Εισαγωγικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο Δικαστήριο εναπόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί, εφόσον είναι αναγκαίο, να αναδιατυπώσει τα ερωτήματα που του υποβάλλονται. Ειδικότερα, αποστολή του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφανθούν επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν μνημονεύονται ρητώς στα ερωτήματα τα οποία του υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια (απόφαση της 8ης Ιουλίου 2021, Staatsanwaltschaft Köln et Bundesamt für Güterverkehr, C-937/19, EU:C:2021:555, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 40 Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης αφορά το γεγονός ότι ο εφεσίβλητος της κύριας δίκης δεν έλαβε υπόψη, προς τον σκοπό της χορήγησης στην εκκαλούσα της κύριας δίκης σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, τις περιόδους ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν στις Κάτω Χώρες. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο, μολονότι επισημαίνει ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009 δεν φαίνεται να πληρούνται στην υπόθεση της κύριας δίκης, διερωτάται εντούτοις αν, υπό το πρίσμα του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, ο εφεσίβλητος της κύριας δίκης υποχρεούται, σύμφωνα με τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), να λάβει υπόψη τις εν λόγω περιόδους ανατροφής, τούτο δε παρά το γεγονός ότι, σε αντίθεση με το πρόσωπο το οποίο αφορούσε η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν άσκησε δραστηριότητα συνεπαγόμενη την καταβολή εισφορών υποχρεωτικής ασφάλισης στη Γερμανία πριν και αμέσως μετά τη συμπλήρωση των περιόδων ανατροφής των τέκνων της στην επικράτεια του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, κράτους μέλους όπου διέμενε, όχι προσωρινώς, αλλά επί πολλά έτη.
- 41 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 21 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι, όταν ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί την προϋπόθεση της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας –προϋπόθεση την οποία επιβάλλει το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009 προκειμένου, στο πλαίσιο της χορήγησης στον εν λόγω ενδιαφερόμενο σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, να συνυπολογιστούν υπέρ του, από το κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη, οι περίοδοι ανατροφής τέκνου τις οποίες συμπλήρωσε εντός άλλου κράτους μέλους–, αλλά έχει συμπληρώσει, λόγω εκπαίδευσης ή λόγω άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, περιόδους ασφάλισης αποκλειστικά στο πρώτο κράτος μέλος τόσο πριν όσο και μετά τις περιόδους ανατροφής, το κράτος μέλος αυτό οφείλει να συνυπολογίσει τις εν λόγω περιόδους παρά το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν έχει καταβάλει εισφορές στο συγκεκριμένο κράτος μέλος ούτε πριν ούτε αμέσως μετά τις περιόδους ανατροφής.

- 42 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είναι το μόνο αρμόδιο κράτος μέλος να χορηγήσει στην εκκαλούσα της κύριας δίκης σύνταξη λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, σύνταξη η οποία αποτελεί το μόνον επίμαχο ζήτημα στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Ολλανδική Κυβέρνηση επισήμανε ότι η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν δικαιούται σύνταξη τέτοιου τύπου στις Κάτω Χώρες διότι δεν έχει εργαστεί ποτέ εκεί. Επομένως, προκύπτει ότι οι επίμαχες περιόδους δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών προς τον σκοπό της χορήγησης τέτοιας σύνταξης.
- 43 Κατόπιν της συγκεκριμένης διευκρίνισης, πρέπει να προσδιοριστεί αν, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, περίοδοι όπως οι επίμαχες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τον φορέα του κράτους μέλους που οφείλει την επίμαχη στην κύρια δίκη σύνταξη λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης.
- 44 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά το μέτρο που το άρθρο 44 του κανονισμού 987/2009 δεν διέπει κατ' αποκλειστικότητα τον συνυπολογισμό των περιόδων ανατροφής τέκνου που έχουν συμπληρωθεί στην αλλοδαπή και ο σκοπός που αφορά τη διασφάλιση της τήρησης της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 ΣΛΕΕ, πρυτανεύει επίσης στο πλαίσιο των κανονισμών 883/2004 και 987/2009, τα συμπεράσματα που συνήχθησαν με την απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), μπορούν να τύχουν εφαρμογής σε περίπτωση στην οποία ο κανονισμός 987/2009 έχει μεν εφαρμογή *ratione temporis*, αλλά ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί την προβλεπόμενη από το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού προϋπόθεση της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας προκειμένου, στο πλαίσιο της χορήγησης σύνταξης, να συνυπολογιστούν από το κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη οι περίοδοι ανατροφής τέκνων τις οποίες συμπλήρωσε ο ενδιαφερόμενος αυτός εντός άλλων κρατών μελών [πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Περίοδοι ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή), C-576/20, EU:C:2022:525, σκέψη 62].
- 45 Συνακόλουθα, σε υπόθεση όπου ο ενδιαφερόμενος δεν πληρούσε τη συγκεκριμένη προϋπόθεση, αλλά είχε εργαστεί και καταβάλει εισφορές αποκλειστικά στο κράτος μέλος χορήγησης της σύνταξης γήρατος τόσο πριν όσο και μετά τη μετοίκησή του σε άλλα κράτη μέλη, εντός της επικράτειας των οποίων αφιερώθηκε στην ανατροφή των τέκνων του, το Δικαστήριο έκρινε ότι υφίστατο επαρκής σύνδεσμος μεταξύ των περιόδων ανατροφής τέκνου που συμπλήρωσε το πρόσωπο αυτό στην αλλοδαπή και των περιόδων ασφάλισης που συμπλήρωσε λόγω άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας στο κράτος μέλος χορήγησης της σύνταξης γήρατος. Συνεπώς, κατά το Δικαστήριο, το εν λόγω κράτος μέλος υποχρεούνταν, βάσει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, να συνυπολογίσει τις περιόδους αυτές ανατροφής τέκνων [πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Περίοδοι ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή), C-576/20, EU:C:2022:525, σκέψεις 65 και 66].
- 46 Επομένως, από τη νομολογία που μνημονεύθηκε στις δύο προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ υποχρεώνει το κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη να λάβει υπόψη, για τη χορήγηση της σύνταξης αυτής, τις περιόδους ανατροφής τέκνου που έχει συμπληρώσει ο ενδιαφερόμενος εντός άλλου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται επαρκής σύνδεσμος μεταξύ των εν λόγω περιόδων ανατροφής τέκνου και των περιόδων ασφάλισης που έχει συμπληρώσει το οικείο πρόσωπο λόγω άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας στο πρώτο κράτος μέλος.

- 47 Τέτοια ύπαρξη «επαρκούς συνδέσμου» πρέπει επίσης να θεωρείται αποδεδειγμένη στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος έχει συμπληρώσει, λόγω της παρακολούθησης εκπαίδευσης ή της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, περιόδους ασφάλισης αποκλειστικά στο κράτος μέλος χορήγησης της σύνταξης τόσο πριν όσο και μετά τη συμπλήρωση των περιόδων ανατροφής των τέκνων του εντός άλλου κράτους μέλους.
- 48 Συναφώς, επιβάλλεται να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 1, στοιχείο κ', του κανονισμού 883/2004, το οποίο ασκεί επίσης επιρροή στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, με τον όρο «περίοδος ασφάλισης» νοούνται οι περίοδοι εισφοράς, μισθωτής δραστηριότητας ή μη μισθωτής δραστηριότητας, όπως αυτές ορίζονται ή αναγνωρίζονται ως περίοδοι ασφάλισης από τη νομοθεσία υπό την οποία έχουν ή θεωρούνται ότι έχουν πραγματοποιηθεί, καθώς και όλες οι εξομοιούμενες προς αυτές περίοδοι στον βαθμό που έχουν αναγνωρισθεί από τη νομοθεσία αυτή ως ισοδύναμες με περιόδους ασφάλισης. Επομένως, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν στην εθνική τους νομοθεσία ότι ορισμένες περίοδοι της ζωής ενός προσώπου, κατά τη διάρκεια των οποίων το πρόσωπο αυτό δεν άσκησε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα συνεπαγόμενη υποχρεωτική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, δεν κατέβαλε εισφορές, εξομοιώνονται με «περιόδους ασφάλισης» συμπληρωθείσες εντός του οικείου κράτους μέλους.
- 49 Σε μια τέτοια περίπτωση, το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν κατέβαλλε εισφορές στο εν λόγω κράτος μέλος κατά τη διάρκεια των περιόδων που εξομοιώνονται κατά τον ως άνω τρόπο –βάσει της εθνικής του νομοθεσίας– με τέτοιες περιόδους ασφάλισης δεν είναι ικανό να αποκλείσει την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ των περιόδων ανατροφής τέκνου που συμπλήρωσε το πρόσωπο αυτό εντός άλλου κράτους μέλους και των περιόδων ασφάλισης που συμπλήρωσε εντός του πρώτου κράτους μέλους.
- 50 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, πριν και μετά τη συμπλήρωση των περιόδων ανατροφής των τέκνων της στις Κάτω Χώρες, η εκκαλούσα της κύριας δίκης συμπλήρωσε περιόδους ασφάλισης μόνο στη Γερμανία. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι, πριν από τη γέννηση των τέκνων της, συμπλήρωσε περιόδους επαγγελματικής εκπαίδευσης στη Γερμανία οι οποίες, μολονότι δεν συνεπάγονταν καταβολή εισφορών, εξομοιώνονται κατά το γερμανικό δίκαιο με περιόδους ασφάλισης. Επιπλέον, μεταξύ της λήξεως των περιόδων ανατροφής των τέκνων της και του μηνός Οκτωβρίου του 2012, εμφανίζεται να εργάστηκε υπό καθεστώς απασχόλησης ή σσονος σημασίας στη Γερμανία το οποίο μπορεί επίσης να εξομοιωθεί, βάσει του γερμανικού δικαίου, με περίοδο ασφάλισης μολονότι δεν συνεπαγόταν καταβολή εισφορών. Τέλος, από τον Οκτώβριο του 2012 έως τον Μάρτιο του 2018 εμφανίζεται να άσκησε επαγγελματική δραστηριότητα στην επικράτεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας υποκείμενη σε υποχρεωτική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, κατέβαλε εισφορές στο εκ του νόμου προβλεπόμενο σύστημα υποχρεωτικής ασφάλισης του εν λόγω κράτους μέλους.
- 51 Επομένως, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, στην υπόθεση της κύριας δίκης υφίσταται επαρκής σύνδεσμος μεταξύ των περιόδων ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν από την εκκαλούσα της κύριας δίκης στις Κάτω Χώρες και των περιόδων ασφάλισης που συμπληρώθηκαν από την ίδια αποκλειστικώς στην επικράτεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας τόσο πριν όσο και μετά τις εν λόγω περιόδους ανατροφής τέκνου, τούτο δε παρά το γεγονός ότι το πρόσωπο αυτό δεν κατέβαλε εισφορές στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος ούτε πριν ούτε αμέσως μετά τις περιόδους ανατροφής τέκνου.
- 52 Σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεν ασκεί επιρροή το διάστημα κατά το οποίο ο ενδιαφερόμενος διέμενε στο κράτος μέλος όπου αφιερώθηκε στην ανατροφή των τέκνων του.

- 53 Κατά συνέπεια, σε μια τέτοια περίπτωση, το κράτος μέλος που οφείλει την επίμαχη σύνταξη δεν μπορεί να αποκλείσει τον συνυπολογισμό περιόδων ανατροφής τέκνου για τον λόγο και μόνον ότι οι περίοδοι αυτές συμπληρώθηκαν εντός άλλου κράτους μέλους, διότι, άλλως, θα περιήγαγε σε μειονεκτική θέση τους ημεδαπούς που ασκούν το δικαίωμά τους της ελεύθερης κυκλοφορίας και ως εκ τούτου, θα παραβίαζε το άρθρο 21 ΣΛΕΕ [πρβλ. αποφάσεις της 19ης Ιουλίου 2012, Reichel-Albert, C-522/10, EU:C:2012:475, σκέψεις 41, 42 και 44, καθώς και της 7ης Ιουλίου 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Περίοδοι ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή), C-576/20, EU:C:2022:525, σκέψη 64].
- 54 Επομένως, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, σε περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έχει συμπληρώσει, τόσο πριν όσο και μετά τη συμπλήρωση περιόδων ανατροφής τέκνου εντός άλλου κράτους μέλους, περιόδους ασφάλισης λόγω της παρακολούθησης εκπαίδευσης ή της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας αποκλειστικά στο κράτος μέλος που του χορηγεί σύνταξη για πλήρη ανικανότητα προς εργασία, το τελευταίο αυτό κράτος μέλος υποχρεούται, βάσει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, να συνυπολογίσει, προς τον σκοπό χορήγησης της σύνταξης, τις εν λόγω περιόδους ανατροφής, παρά το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν κατέβαλε εισφορές στο συγκεκριμένο κράτος μέλος πριν ή αμέσως μετά τις περιόδους ανατροφής τέκνου.
- 55 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι, όταν ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί την προϋπόθεση της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας –προϋπόθεση την οποία επιβάλλει το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 987/2009 προκειμένου, στο πλαίσιο της χορήγησης στον εν λόγω ενδιαφερόμενο σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, να συνυπολογιστούν υπέρ του, από το κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη, οι περίοδοι ανατροφής τέκνου τις οποίες συμπλήρωσε εντός άλλου κράτους μέλους–, αλλά έχει συμπληρώσει, λόγω παρακολούθησης εκπαίδευσης ή λόγω άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, περιόδους ασφάλισης αποκλειστικά στο πρώτο κράτος μέλος τόσο πριν όσο και μετά τις περιόδους ανατροφής, το κράτος μέλος αυτό οφείλει να συνυπολογίσει τις εν λόγω περιόδους παρά το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν έχει καταβάλει εισφορές στο συγκεκριμένο κράτος μέλος ούτε πριν ούτε αμέσως μετά τις περιόδους ανατροφής.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 21 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι, όταν ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί την προϋπόθεση της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας –προϋπόθεση την οποία επιβάλλει το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, προκειμένου, στο πλαίσιο της χορήγησης στον εν λόγω ενδιαφερόμενο σύνταξης λόγω πλήρους ανικανότητας προς εργασία, να συνυπολογιστούν υπέρ του, από το κράτος μέλος που οφείλει τη σύνταξη, οι περίοδοι ανατροφής τέκνου τις οποίες

συμπλήρωσε εντός άλλου κράτους μέλους–, αλλά έχει συμπληρώσει, λόγω παρακολούθησης εκπαίδευσης ή λόγω άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, περιόδους ασφάλισης αποκλειστικά στο πρώτο κράτος μέλος τόσο πριν όσο και μετά τις περιόδους ανατροφής, το κράτος μέλος αυτό οφείλει να συνυπολογίσει τις εν λόγω περιόδους παρά το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν έχει καταβάλει εισφορές στο συγκεκριμένο κράτος μέλος ούτε πριν ούτε αμέσως μετά τις περιόδους ανατροφής.

(υπογραφές)